

Grävgrupp C

Ambulansgranskningen

– när hjälpen stannar hemma

Lyssna på hela granskningen här:

0:00 / 23:14

En minidokumentär om ambulanssjukvården i region Norrbotten och invånarna som får vänta i timmar – trots att hjälpen egentligen finns nära.

**Pajala – Sveriges hårdast drabbade kommun:
"Ingen ska behöva vänta så länge"**

**I Pajala kommun får invånare vänta i timmar på ambulans.
Samtidigt utnyttjas inte den resurs man har i räddningstjänsten
som vill hjälpa till.**

**– Många i byn har pratat om det och tycker det är hemskt. Ingen ska
behöva vänta så länge, säger Maria Isaksson Fors från Junosuando.**

Långa avstånd och dåligt väglag är vardag för ambulansverksamheten i region Norrbotten. Av den anledningen fattades 2011 ett politiskt beslut att regionen skulle forma ett kommunalt samarbete med lokala räddningstjänster – I Väntan På Ambulans, eller IVPA som det förkortas.

Tanken med samarbetet är att räddningstjänst larmas i akuta situationer när det kan dröja innan ambulansen är på plats.

Fakta

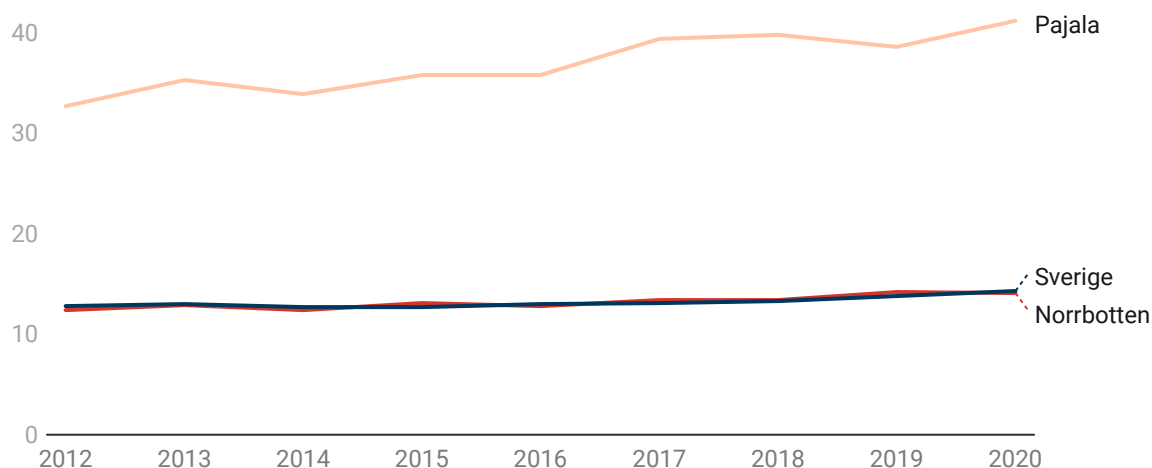
IVPA utförs av räddningstjänsten som åker ut på ambulanslarm och på så vis kan hjälpa till innan ambulansen kommit fram. I nuläget finns IVPA i nio kommuner i region Norrbotten: Piteå, Boden, Luleå, Älvsbyn, Jokkmokk, Kalix, Pajala, Gällivare och Kiruna.

Responstid: Tiden det tar från att SOS Alarm mottar ett samtal tills ambulansen är på plats.

Prio 1-larm: Ambulansuppdrag prioriteras mellan 1-4 efter hur akut patientens tillstånd är, där prio 1-larmen är de mest akuta.

Responstid prio 1-larm ambulanser sedan 2012

Pajala jämfört med region Norrbotten och hela Sverige.

Responstiderna för prio 1-ambulanser mäts i mediantid istället för genomsnittstid. Det ger en bättre bild av vad uttryckningstiderna är än medelvärdet eftersom ett fåtal mätvärden ibland kraftigt avviker från de andra.

Chart: Melker Westerberg • Source: MSB & Vården i siffror/SKR • [Get the data](#) • Created with [Datawrapper](#)

Sedan 2013 har Pajala kommun haft Sveriges längsta responstider vid prio 1-larm för en ambulans. 18 av 21 regioner i Sverige har valt att sätta upp mål för hur snabbt ambulansen ska vara på plats vid prio 1-larm. Region Norrbotten har inte något sådant mål.

– Det går inte att ha. De visar egentligen bara att ingen region klarar sina mål, säger Stig Holmberg, länsansvarig för ambulanssjukvården i region Norrbotten.

Varför har Pajala mycket längre responstider än någon annan kommun i region Norrbotten?

– Det beror på att det är en utspridd kommun. Det finns flera förhållandevis stora byar med långa avstånd från varandra och därför ser det ut som det gör, säger Stig Holmberg.

Maria Isaksson Fors bor i Junosuando, enda orten i Pajala kommun som har IVPA. Trots det blev Maria liggandes i snön i två timmar när hon ramlade under en sparktur i november 2015.

– Det gjorde fruktansvärt ont, jag kunde inte röra mig, säger Maria.

Marias axelkula krossades i åtta bitar och hon fick en spricka i bäckenet. Hennes man, som jobbade i Svappavaara nio mil bort, hann dit före ambulansen och medan Maria låg i snödrivan försökte han, vänner och förbipasserande hjälpa henne så gott det gick. Framför allt handlade det om att försöka hålla henne varm.

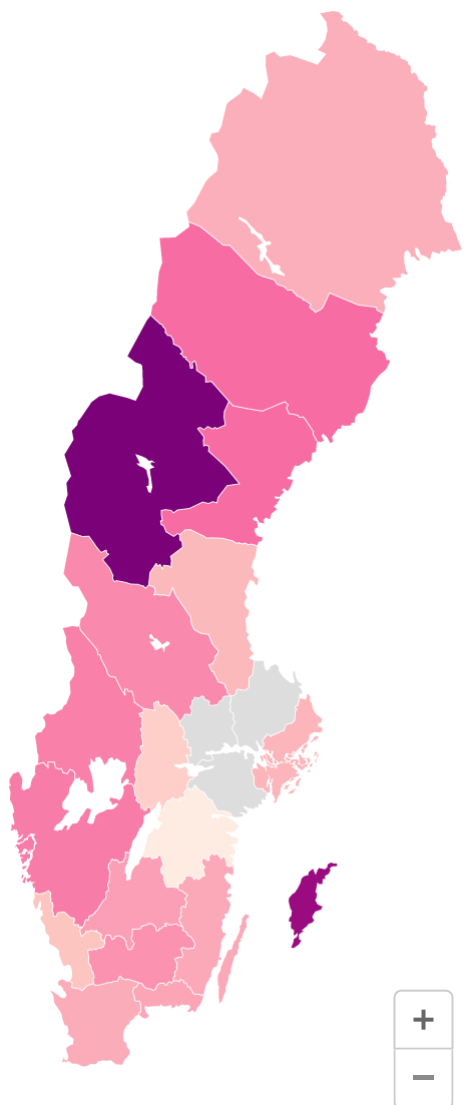
– Men de kunde inte göra så mycket. De kunde inte röra mig, ingenting, för jag skrek ju. Jag hade så ont, säger Maria.

Responstider för prio 1-ambulanser i Sverige 2020

Håll muspekaren över kartan för att se responstiderna för respektive region.

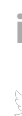
Mediantid per region i minuter

Map: Markus Botsjö • Source: Vården i siffror •

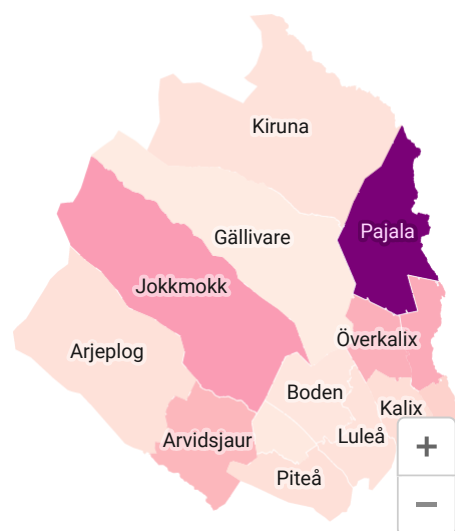
Responstider för prio 1-ambulanser mäts i mediantid istället för genomsnittstid. Det ger en bättre bild av vad utryckningstiderna är än medelvärde eftersom ett fåtal mätvärden ibland kraftigt avviker från de andra. Siffror från region Västmanland, Uppsala och Sörmland finns ej.

Responstider för prio 1-ambulanser i region Norrbotten 2020

Håll muspekaren över kartan för att se tiderna för respektive kommun.

Mediantid per kommun i antal minuter.

Responstiderna för prio 1-ambulanser mäts i mediantid istället för genomsnittstid. Det ger en bättre bild av vad utryckningstiderna är än medelvärde eftersom ett fåtal mätvärden ibland kraftigt avviker från de andra. Lägst väntetid i regionen har Gällivare kommun. Här ligger mediantiden på 12,2 minuter för en prio 1-ambulan. Pajala ligger mediantiden på 41,2 minuter. Jokkmokk har näst högst tider på 24,1 minuter.

Map: Markus Botsjö • Source: Vården i siffror & MSB • [Get the data](#) • Created with [Datawrapper](#)

Räddningsvärnets i Junosuando är den enda enheten inom Pajala kommuns räddningstjänst som utför IVPA. Foto: Margot Smedkvist

Trots att IVPA finns i samma by, fick det lokala räddningsvärnets aldrig något larm. En av anledningarna till det är att region Norrbotten har satt upp larmkriterier för vilka fall räddningstjänsten skall larmas på. Stig Holmberg, länsansvarig för ambulanssjukvården i region Norrbotten, berättar:

- IVPA larmas endast vid luftvägshinder, medvetnslöshet eller allvarligt trauma. Räddningstjänsten kan inte vidta någon särskild åtgärd vid mer komplicerade fall.

När ambulansen väl kom fram till Maria efter två timmar var hon så nedfrusen att smärtlindringen de gav henne inte gav någon effekt. Maria anmälde händelsen till inspektionen för vård och omsorg och fick då svaret att IVPA inte larmades eftersom hon aldrig efterfrågade det.

- Många i byn har pratat om det och tycker det är hemskt, det är inget man ska behöva be om. Ingen ska behöva vänta så länge, tänk om det händer ett barn eller någon äldre, säger Maria.

Maria Isaksson Fors fick operera axeln två gånger efter sin olycka. Sin vänstra hand kan hon bara lyfta till örat nu. Foto: Privat

Vägen där Maria ramlade och blev liggandes i två timmar innan ambulansen kom.
Foto: Carola Smedkvist

Uppfattar regionen som ointresserad

Helena Nord Ljungquist är universitetsadjunkt och doktorand på Luleå tekniska universitet. Hon forskar på IVPA-verksamheten i region Norrbotten och säger att regionen inte utnyttjar verksamhetens fulla potential.

– Det finns orter i Norrbotten som vill gå med i IVPA men nekas, det finns även möjligheter att utveckla konceptet och göra det gemensamt med fler aktörer i orter där det finns sjukvårdspersonal, säger Helena Nord Ljungquist.

I en undersökning vi genomfört uttrycker samtliga räddningschefer för de nio kommuner i region Norrbotten som utför IVPA-uppdrag att de har tid, resurser och vilja att åka på fler uttryckningar men att de upplever regionen som ointresserad av att utveckla IVPA-verksamheten.

“Regionen har valt att IVPA bara är en fråga i tydlig glesbygd där det inte finns närhet till en ambulansstation. Man väljer att bortse från att ambulansen har stor belastning, så länge det finns en ambulansstation nära. Därför är det långa väntetider trots att räddningstjänsten har en stor tillgänglighet.”

Mikael Andersson, förvaltningschef på räddningstjänsten i Luleå.

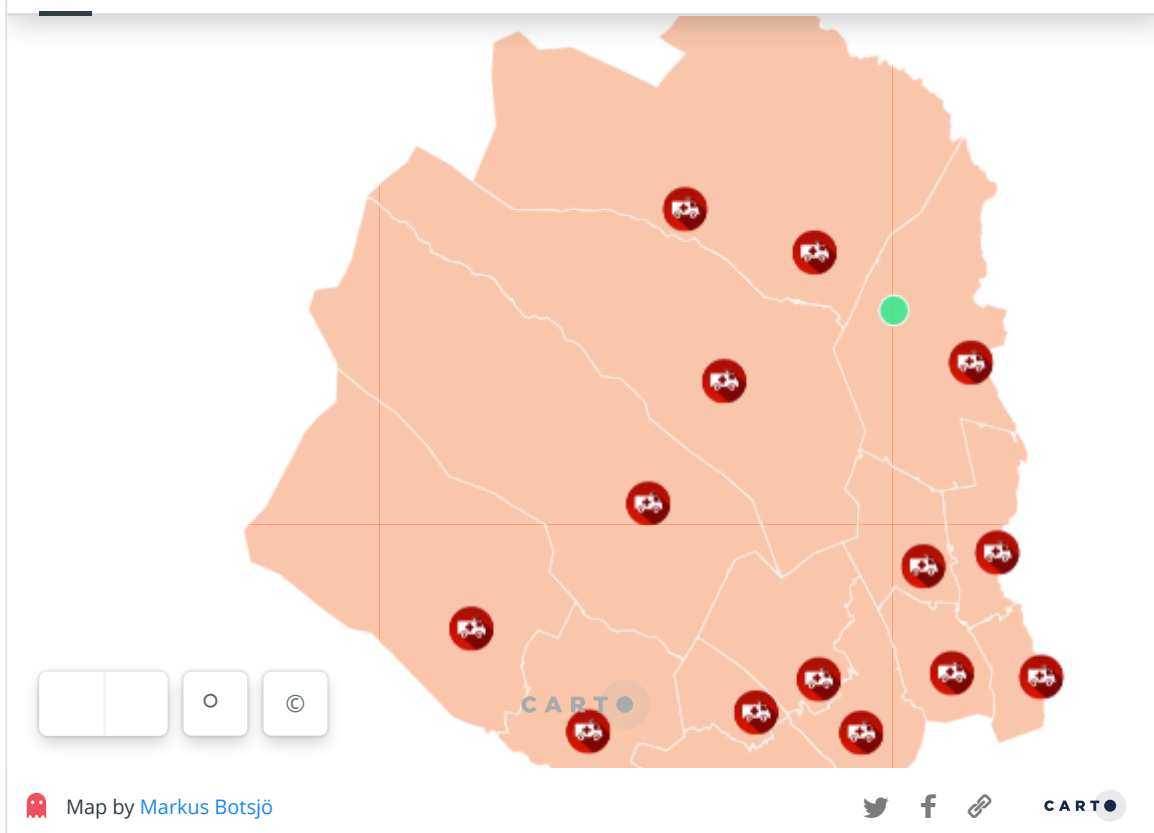
Räddningscheferna säger även att verksamheten inte följs upp av regionen, något som bekräftas av regionens pressansvariga Maria Bergström Wuolo.

– Vi gör ingen regelbunden uppföljning i Norrbotten. Det gjorde vi i början, men nu rullar det på, säger Emma Bergström Wuolo.

Vi har sökt Stig Holmberg, länsansvarig för ambulanssjukvården i region Norrbotten, för ytterligare kommentarer men han avböjer intervju. Via mejl skriver han dock att det inte är aktuellt att utöka IVPA-verksamheten i dagsläget.

Karta över ambulansstationer i region Norrbotten

MAP LEGENDS

Text: Melker Westerberg och Jesper Ottoson
Grafik: Markus Botsjö

← **Hanneloes Grezel** < <https://longread.jmg.gu.se/hanneloes-grezel-2/> >
→ **Private: GRANSKAT:** < <https://longread.jmg.gu.se/granskat-arbetet/> >
Arbetet

© 2021 Longread < <https://longread.jmg.gu.se/> >

Up ↑